

Катерина Олександрівна Журба,
докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка відділу національно-патріотичного
виховання,
Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-3854-4033>

УДК: 316.74:008](477)

DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2\(97\)-03](https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-2(97)-03)

УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВИКЛИКИ, ДОСЯГНЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація.

3 квітня 2025 р. відбувся методологічний семінар Національної академії педагогічних наук України на тему «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану». Співorganizаторами заходу виступили Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України та Інститут проблем виховання НАПН України. У роботі методологічного семінару брали участь відомі вчені М. І. Балащенко, І. Д. Бех, М. П. Вовк, Н. В. Гонтаренко, К. О. Журба, О. Л. Караман, П. І. Кендзьор, В. Г. Кремень, В. І. Мокан, Б. М. Сенченко, С. О. Сисоєва, І. Б. Червінська, а також представники закладів вищої, післядипломної та загальної середньої освіти.

Плідна наукова дискусія учасників методологічного семінару сприяла поглибленому й усебічному розумінню проблеми формування національної ідентичності в умовах воєнного стану. У ході обговорення актуалізовано стратегії та концептуальні засади формування української національної ідентичності, сучасні педагогічні практики патріотичного виховання молоді, молодіжні рухи і волонтерство, а також питання полікультурної освіти.

Ключові слова: національна ідентичність; громадянська ідентичність; національна культура; історична пам'ять; полікультурність; українська мова; громадянська освіта; заклади освіти; зростаюча особистість.

3 квітня 2025 року відбувся методологічний семінар Національної академії педагогічних наук України на тему: «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану», присвячений актуальній темі в контексті героїчного спротиву українського народу російській військовій агресії. Науковий захід об'єднав представників Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту, Міністерства молоді та спорту України, Міністерства оборони України, провідних науковців, представників громадянського суспільства, науково-педагогічних працівників закладів освіти, молодих дослідників, педагогів-практиків.

Семінар модерувала академік-секретар Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка, академік НАПН України С. О. Сисоєва.

Проблемне поле методологічного семінару охоплювало важливі питання:

– екзистенційні виклики національній освіті: стратегії та концептуальні засади формування української національної ідентичності;

– утвердження української національної ідентичності засобами культури і мови: педагогічні практики;

– історична пам'ять і її роль у формуванні української національної ідентичності;

– молодіжні рухи та волонтерство в утвердженні української національної ідентичності;

– вплив медіа та соцмереж на національну ідентичність молоді;

– українська національна ідентичність та полікультурність: виклики сучасній освіті.

Семінар відкрив Президент НАПН України, доктор філософських наук, професор, академік НАН і НАПН України В. Г. Кремень. У своєму зверненні до зібрання він акцентував на цивілізаційному протистоянні, яке в умовах глобалізації витісняє діалог між націями конфронтацією. Також він підкреслив глибину екзистенційних викликів, що постали перед українською нацією у зв'язку з війною, а також відзначив героїзм і самопожертву захисників і захисниць України, чий імена назавжди залишаться в історії держави.

З доповіддю «Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження

української національної та громадянської ідентичності” у зміцненні державності в умовах війни та повоєнного відновлення України» виступив *В. І. Мокан* – заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту, голова підкомітету з питань національно-патріотичного виховання, кандидат політичних наук. Він зосередив увагу на нормативно-правовому забезпеченні сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності в умовах війни та повоєнного відновлення України. Як зазначав доповідач, війна – це не лише збройне протистояння, насамперед – боротьба за сенси, цінності, пам’ять, культуру та національну самосвідомість. Доповідач наголосив на тому, що ідентичність – це не гасло і не формальність. Це – фундамент нашої безпеки, сили та здатності вистояти. Інвестиції в національно-патріотичне виховання, військову підготовку, освіту і просвітницьку діяльність повинні стати не залишковим, а стратегічним пріоритетом державної політики як складника національної безпеки. Держава більше не має права цим нехтувати ані в шкільній освіті, ані в позашкільній, ані в системі громадянської освіти впродовж життя.

З ключовою доповіддю «Феномен української національної ідентичності у смислофункціональній динаміці» виступив директор Інституту проблем виховання НАПН України, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України *І. Д. Бех*. Науковець підкреслив, що національна ідентичність – одне з вершинних, тобто межових утворень, яке відображає особливий (сенсоохоплювальний) стан людей як реальної спільності. На думку вченого, українська національна ідентичність – це ідейно-ціннісний стрижень життєвої позиції особистості, яка її набуває, зберігає та утверджує через участь у суспільно значущій діяльності. Особистість як суб’єкт національної ідентичності усвідомлює власну приналежність до української нації як творця духовно-культурних цінностей; формує на цій основі власні смислово-ціннісні орієнтири, що складають її вищий Я-образ і втілюються його у гідному житті. *І. Д. Бех* у своєму виступі розкрив механізми функціонування української національної ідентичності: протиставлення, внутрішню належність до нації, національну свідомість, самооцінку та самоцінність.

Виступ в. о. начальника управління утвердження української національної та громадянської ідентичності Міністерства молоді та спорту України *Н. В. Гонтаренко* був на тему «Стратегічні напрями та завдання з утвердження української національної та громадянської ідентичності». Увагу зосереджено на діяльності Міністерства молоді і спорту з формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської іден-

тичності у партнерстві з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, науковими установами, інститутами громадянського суспільства, військовослужбовцями. Висвітлено діяльність Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності постійно діючого консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України. Представлено Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, в якій визначено візію, стратегічну мету політики, а також напрями, завдання й заходи, спрямовані на формування ідентичності у громадян України та закордонного українства через національно-патріотичне, військово-патріотичне виховання і громадянську освіту на основі суспільно значущих цінностей.

Виступ заступника начальника управління, начальника відділу військово-патріотичного виховання Управління гуманітарного забезпечення Міністерства оборони України, капітана *М. І. Балаценка*, доктора філософії з права «Формування української національної ідентичності: екосистема військово-патріотичного виховання» було присвячено ключовим аспектам військово-патріотичного виховання, його значенні в сучасному суспільстві та ролі Міністерства оборони України в цьому процесі. Спікер акцентував на зовнішньому та внутрішньому вимірах військово-патріотичного виховання, підкреслюючи важливість підготовки населення до національного спротиву і підвищення престижу військової служби. Важливе місце у виступі було виділено заходам, що спрямовані на формування в молоді бажання здобувати військову освіту та долучатися до лав Сил оборони України.

У контексті внутрішнього виміру військово-патріотичного виховання обговорювалися питання підтримки морально-психологічного стану військовослужбовців, розвитку внутрішніх мотиваційних чинників і згуртованості військових колективів. Спікер наголосив, що в сучасних умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, сили оборони стають справжнім зрізом суспільства, адже до їх лав доєдналося чимало цивільних фахівців із різноманітним досвідом і навичками. Як приклад було наведено низку заходів, які було організовано в 2024–2025 рр., зокрема онлайн-курси, інформаційні канали та відзначення кращих військовослужбовців. Ці ініціативи сприяють зміцненню патріотичного духу та військової дисципліни у військових колективах, а також підвищують престижність військової служби в суспільстві.

У виступі *О. Л. Караман*, ректора Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», докторки педагогічних наук, професорки, члена-кореспондента НАПН

України «Безпека особистості та національна ідентичність в інформаційно-психологічному вимірі війни РФ проти України» акцентовано на зв'язку понять «безпека особистості» та «національна ідентичність». Окреслено їхній вплив на розвиток особистості і розвиток суспільства. Розуміння національної ідентичності як відчуття приналежності й ототожнення з національною спільнотою на основі стійкого емоційного зв'язку, прийняття групових норм та цінностей дозволили спікерці виокремити глобальні, національні та особистісні виклики для ідентичності й безпеки, а також сформулювати актуальні завдання для сучасної освіти.

Виступ *І. Б. Червінської*, докторки педагогічних наук, професорки, професорки кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, завідувачки творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа українських Карпат», стосувався національної ідентичності зростаючої особистості в сучасних медіа та соціальних мережах. Серед головних викликів, які постають перед молоддю в сучасному цифровому просторі, виокремлюють такі: дилема між глобалізацією та збереженням національної самобутності; вплив алгоритмів соціальних мереж та ЗМІ на інформаційні уподобання зростаючої особистості; недостатній розвиток критичного мислення та медіаграмотності у молодіжному середовищі; деструктивні інформаційні кампанії, що спрямовані на розмиття національної свідомості та втрати національної ідентичності молоді.

Для подолання викликів, які постають перед молоддю в цифровому просторі та для зміцнення національної ідентичності в умовах воєнного стану, необхідними є такі заходи: впровадження навчальних предметів, курсів з медіаосвіти та медіаграмотності до програм підготовки здобувачів шкільної освіти (заклади загальної середньої та заклади позашкільної освіти); підтримка національного культурного контенту в соціальних мережах і залучення до його створення представників учнівської та студентської молоді; посилення державної інформаційної політики та правового регулювання.

Також у доповіді акцентовано на проблемі впливу сучасних засобів медіа та соціальних мереж на формування національної ідентичності зростаючої особистості в контексті воєнної доби, окреслюючи головні ризики та потенційні шляхи їх подолання. Спікером було представлено результати досліджень, які стосуються поведінки неповнолітніх у віртуальному просторі та затребуваності різних видів соціальних мереж у молодіжному середовищі, виокремлено виклики та запити соціальних мереж і засобів масової інформації, наведено приклади маніпуляцій свідомістю неповнолітніх, оприлюднено статистичні дані ре-

зультатів цього впливу. У контексті доповіді було представлено напрацювання та позитивний досвід Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника з формування медійної освіти, медіаграмотності та медіакультури здобувачів освіти, увиразнено дієві механізми їхньої реалізації в освітньому процесі й під час організованого дозвілля в студентському середовищі.

Практичний аспект було висвітлено в доповіді *Б. М. Сенченко*, заступниці директора з навчально-виховної роботи ліцею «Домінанта» м. Київ, яка наголосила на тому, що національна ідентичність – це не лише щоденний вибір, а й копітка щоденна праця. Ми розуміємо та усвідомлюємо міру людської та професійної відповідальності, за вибір, який ми робимо сьогодні, і як ми його реалізуємо, залежить теперішнє та майбутнє нашої країни. Три роки війни Ліцей «Домінанта» м. Київ працює в режимі офлайн, виховуючи й навчаючи дітей з 3 років до 11 класу.

Національна ідентичність у дошкільнят розвивається з відчуття етнічної приналежності: я – українець/українка; мої батьки, дідусі та бабусі – українці; наша земля – Україна; ми маємо прапор, герб, гімн; у нас є спільна історія, культура, традиції; наша мова – українська; пишаємося, що ми – українці.

Вихователі формують уявлення дітей про те, що Україна має давню історію, багату культурну спадщину, знайомлять з традиціями народу, залучають до участі у святах, вчать пишатися тим, що вони – українці.

У початкових класах закладається основа національної свідомості учнів, любов до рідної землі, своєї «малої батьківщини», виховується патріотична гордість за минуле й сучасне України, любов до рідної мови, формується духовно розвинена, творча, працелюбна особистість.

Педагогічними умовами формування національної ідентичності молодших школярів є: підготовка вчителів початкових класів (семінари, лекції, семінари-практикуми, дискусії); партнерська взаємодія школи і сім'ї (батьківські уроки, підготовка дітей і батьків до благодійних ярмарків, виставок); залучення учнів молодшого шкільного віку до патріотично спрямованої діяльності, зорієнтованої на формування національної ідентичності.

Національна ідентичність учнів базової і старшої школи – це усвідомлення своєї приналежності до певної національної спільноти через моральні цінності, що включають національну самосвідомість, усвідомлення себе частиною національної культури, традицій та історії, повагу до національних символів, патріотизм, почуття гордості за свою країну та прагнення робити внесок у її розвиток і процвітання. Окрім того, важливим для формування національної ідентичності підлітків є написання робіт МАН (до-

слідницьких проєктів), проведення конкурсів патріотичної пісні, патріотичних квестів, зустрічі з нашими Героями-захисниками, волонтерська допомога ЗСУ, проведення благодійних ярмарків, написання листів, виготовлення оберегів для наших воїнів тощо.

У своєму виступі «Просвітницьке партнерство в утвердженні української національної ідентичності в умовах війни» *М. П. Вовк*, докторка педагогічних наук, професорка, членкореспондент НАПН України завідувачка відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, привернула увагу до ролі вчителя у формуванні української національної ідентичності у дітей і молоді, яка має розбудувати Україну в повоєнний час на власне державному, регіональному та локальному рівнях.

Доповідачка зосередилася на проблемі партнерства закладів освіти, наукових установ, громадських інституцій, що має спрямовуватися на збереження культурної, освітньої спадщини, активну просвітницьку діяльність серед учнівської, студентської молоді, майбутніх учителів з метою популяризації цінного досвіду освітян, науковців, митців, дисемінації кращих культурно-мистецьких, українознавчих та інших освітніх практик.

Мирослава Петрівна Вовк представила досвід Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, у якому просвітницьке партнерство є одним зі стратегічних напрямів діяльності. Воно реалізується в таких завданнях, як: започаткування циклу просвітницьких вебінарів «Цвіт української педагогіки: минуле і сучасне»; вшанування пам'яті Тараса Шевченка у межах проведення круглого столу «Громадянсько-патріотичні ідеї Тараса Шевченка в соціокультурному просторі України»; проведення вебінару «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» до Міжнародного дня рідної мови ЮНЕСКО; організація круглого столу «Українського цвіту по всьому світу» у співпраці з українською діаспорою тощо. Упродовж 2023–2024 рр. було організовано 13 лекцій, учасниками стали більше 2000 осіб – викладачі, студенти, магістранти, аспіранти, учні, вчителі закладів України, зокрема на деокупованих територіях, представники релокованих закладів освіти.

Доктор педагогічних наук, керівник освітніх проєктів Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова доба» *П. І. Кендзьор* у виступі «Виховний потенціал місцевої громади у формуванні української національної ідентичності дітей та молоді» зазначив, що на сьогодні важливо позбутися показного або формального патріотизму. Основою сучасного виховування є цінності, зокрема свобода, спра-

ведливість, соборність, які ми по-різному усвідомлюємо у мирний і воєнний час. Нині зростає потреба в таких ефективних освітянських рішеннях і програмах, які здатні розв'язувати проблеми і виклики виховання дітей в умовах воєнного стану. Формування громадянських компетенцій і громадянських та патріотичних цінностей мають бути спрямованими на активну участь дітей та молоді в житті громади.

Виступ *К. О. Журби*, докторки педагогічних наук, професорки, завідувачки відділу національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, було присвячено практичним аспектам формування української національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану. Доповідачка проаналізувала чинники, які впливають на формування або стирання української національної ідентичності дітей і молоді, вплив війни на процес формування національної ідентичності та завдання, які розв'язує відділ національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України у взаємодії з центральними органами виконавчої влади, закладами вищої освіти та закладами загальної середньої освіти. Важливого значення набуває експериментальна діяльність на всеукраїнському, регіональному та інституційному рівнях, а також розроблення змістово-методичного забезпечення, організація подій і активностей за участі дітей, батьків і вчителів як в Україні, так і за її межами.

У прикінцевому слові перший віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України *В. І. Луговий* наголосив, що за результатами методологічного семінару буде напрацьовано ґрунтовні матеріали, які сприятимуть вдосконаленню політики у сфері утвердження української національної ідентичності та стануть потужним імпульсом для запровадження інноваційних підходів у сфері освіти й виховання.

Використані літературні джерела

1. Бех І. Д., Журба К. О., Канишевська Л. В., Корнієнко А. В., Малиношевський Р. В., Рейпольська О. Д., Мусієнко О. В. Аналіз стану утвердження української національної ідентичності: препринт. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 36 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744288/>.
2. Журба К. О., Бех І. Д., Канишевська Л. В., Корнієнко А. В., Малиношевський Р. В., Рейпольська О. Д. Виховні засади утвердження української національної ідентичності: методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 124 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744287/>.
3. Вовк М. П. Націєтворчі засади україномовної освіти (про результати проведення щорічного вебінару «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку» до Міжнародного дня рідної мови

2024). *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Вип. 6(1). С. 1–7. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6102>.

4. Кендзьор П. І. Як бути громадянином України. Педагогічні технології громадянського виховання. Львів : ЗУКЦ, 2015.

5. Кремень В., Ткаченко В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінарного дослідження). Київ : Товариство «Знання» України, 2013. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158553973.pdf>.

6. Патріотизм – це шлях до кращого життя всіх українців. Академік Василь Кремень – про те, як формувати вільних людей. 2022. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2781/.

7. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій: досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4(2). С. 1–14. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214>.

8. Журба К., Бех І., Бойко С., Євтушок В., Гаряча С., Канішевська Л. та ін. Утвердження української національної та громадянської ідентичності: монографія. Київ: Компрінт, 2024. 232 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741358/1/Монографія%20Ідентичність.pdf>.

References

1. Bekh, I. D., Zhurba, K. O., Kanishevska, L. V., Kornienko, A. V., Malynoshevskiy, R. V., Reipolska, O. D., & Musienko, O. V. (2024). Analiz stanu utverdzhenia ukraïnskoi natsionalnoi identychnosti [Analysis of the state of Ukrainian national identity affirmation. *Preprint*]. Ivano-Frankivsk. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744288/> [in Ukrainian].

2. Zhurba, K. O., Bekh, I. D., Kanishevska, L. V., Kornienko, A. V., Malynoshevskiy, R. V., & Reipolska, O. D. (2024). Vykhovni zasady utverdzhenia ukraïnskoi natsionalnoi identychnosti [Educational foundations of Ukrainian national identity affirmation]. Ivano-Frankivsk. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744287/> [in Ukrainian].

3. Vovk, M. P. (2024). Natsietvorchi zasady ukraïnomovnoi osvity (pro rezultaty provedennia shchorichnoho vebinaru «Ridnomovna i bahatomovna osvita u konteksti staloho rozvytku» do Mizhnarodnoho dnia ridnoi movy 2024) [Nation-building principles of Ukrainian-language education (on the results of the annual webinar «Native and multilingual education in the context of sustainable development» for the International Mother Language Day 2024)]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 6(1), 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6102> [in Ukrainian].

4. Kendzior, P. I. (2015). Yak buty hromadianynom Ukrainy. Pedahohichni tekhnolohii hromadianskoho

vykhovannia [How to be a citizen of Ukraine: Pedagogical technologies of civic education]. Lviv. [in Ukrainian].

5. Kremen, V., & Tkachenko, V. (2013). Ukraina: identychnist u dobu hlobalizatsii (nacherky metadystyplinarnoho doslidzhennia) [Ukraine: Identity in the age of globalization (Essays of a metadisciplinary study)]. Kyiv. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/158553973.pdf> [in Ukrainian].

6. Kremen, V. (2022). Patriotyzm – tse shliakh do krashchoho zhyttia vsikh ukraïntsyv: Akademik Vasyl Kremen – pro te, yak formuvaty vilnykh liudei [Patriotism is the path to a better life for all Ukrainians: Academician Vasyl Kremen on how to form free people]. Retrieved from: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2781/ [in Ukrainian].

7. Semenov, O. M., & Vovk, M. P. (2022). Pedahohichne partnerstvo v umovakh voïennykh realii: Dosvid vzaiemodii Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziona NAPN Ukrainy i Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni A. S. Makarenka [Pedagogical partnership under war conditions: Experience of cooperation between the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education and Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 4(2), 1–14. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214> [in Ukrainian].

8. Zhurba, K., Bekh, I., Boiko, S., Yevtushok, V., Hariacha, S., Kanishevska, L., Kuchynska, I., Kuchynskiy, S., Lisovets, O., Nestayko, I., Pavlova, L., Ragozina, V., Reipolska, O., Seniovska, N., Tolochko, S., Fedorenko, S., Shkilna, I., & Yasko, V. (2024). Utverdzhenia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti [Affirmation of Ukrainian national and civic identity] (K. Zhurba & O. Reipolska, Eds.). Kyiv. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741358/1/Монографія%20Ідентичність.pdf> [in Ukrainian].

Zhurba Kateryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of National-Patriotic Education, Institute of Educational Problems of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ASCERTAINMENT OF UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY: CHALLENGES, ACHIEVEMENTS, PROSPECTS

Summary.

On April 3, 2025, a methodological seminar of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine was held on the topic “Strategic Guidelines and Innovative Practices for Asserting Ukrainian National Identity under Martial Law”. The event was co-organized by the Department of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, the Institute of Educational Problems of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. The methodological seminar was attended

by well-known scientists M. I. Balatsenko, I. D. Bekh, M. P. Vovk, N. V. Hontarenko, K. O. Zhurba, O. L. Karaman, P. I. Kendzor, V. H. Kremen, V. I. Mokan, B. M. Senchenko, S. O. Sysoeva, I. B. Chervinska, and representatives of institutions of higher education, postgraduate education, general secondary education, etc.

The article outlines the factors influencing the formation or erosion of Ukrainian national identity among children and youth, the impact of the war on the process of national identity formation, and the key tasks addressed by the Department of National and Patriotic Education of the Institute of Educational Problems of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine in cooperation with central executive authorities, higher education institutions, and general secondary education institutions. Experimental work at the national, regional, and institutional levels is seen as particularly important,

along with the development of content and methodological support, and the organization of events and activities involving children, parents, and teachers both in Ukraine and abroad.

The fruitful scientific discussion of the participants of the methodological seminar contributed to a deep and comprehensive understanding of the problem of forming national identity under martial law. During the discussion, strategies and conceptual principles of forming Ukrainian national identity, modern pedagogical practices of patriotic education of youth, youth movements and volunteerism, as well as issues of multicultural education were updated.

Keywords: national identity; civic identity; national culture; historical memory; multiculturalism; Ukrainian language; civic education; educational institutions; growing personality.

Прийнято 10 квітня 2025 року. Затверджено 30 квітня 2025 року